

Gehakkelde aurelia

Wie heeft hem niet af en toe in de tuin: de gehakkelde aurelia. Bijna nooit zo talrijk als de dagpauwoog, maar toch met regelmaat op de vlinderstruik te vinden, van Maastricht tot Schiermonnikoog. Maar kijken we wat verder terug, dan zien we een vlinder die een stoplicht-relatie met Nederland heeft: af en toe aan (groen), maar ook weleens uit (rood), en ook vaak hier en daar (oranje).

De Graaf schreef in 1853 over deze soort: *"In Zuid-Holl.: eenmaal in een tuin te Leiderdorp, in September. Eenige jaren geleden menigvuldig op ééne plaats bij Utrecht. Vroeger vrij algemeen in Gelderland, thans zeer zelden. Eenmaal te Empen en zeldzaam bij Harderwijk en Nijkerk in Mei en September."* Dat klinkt niet als een gewone tuinsoort (al was hij voor 1853 blijkbaar wijdverbreid in Gelderland geweest). Blijkbaar wordt de soort later weer algemener: *"In alle provinciën gevangen doch schaars. In Holland is zij zeer zeldzaam, in Gelderland nog het meest vermeld."* (Snellen, 1867) En Lempke schrijft in 1936: *"Langen tijd zeldzaam geweest, doch de laatste jaren in den Achterhoek en Z. Limburg geregeld voorkomend, in Limburg zelfs gewoon. In de rest van het land zeer onregelmatig."*

Krimp en uitbreiding

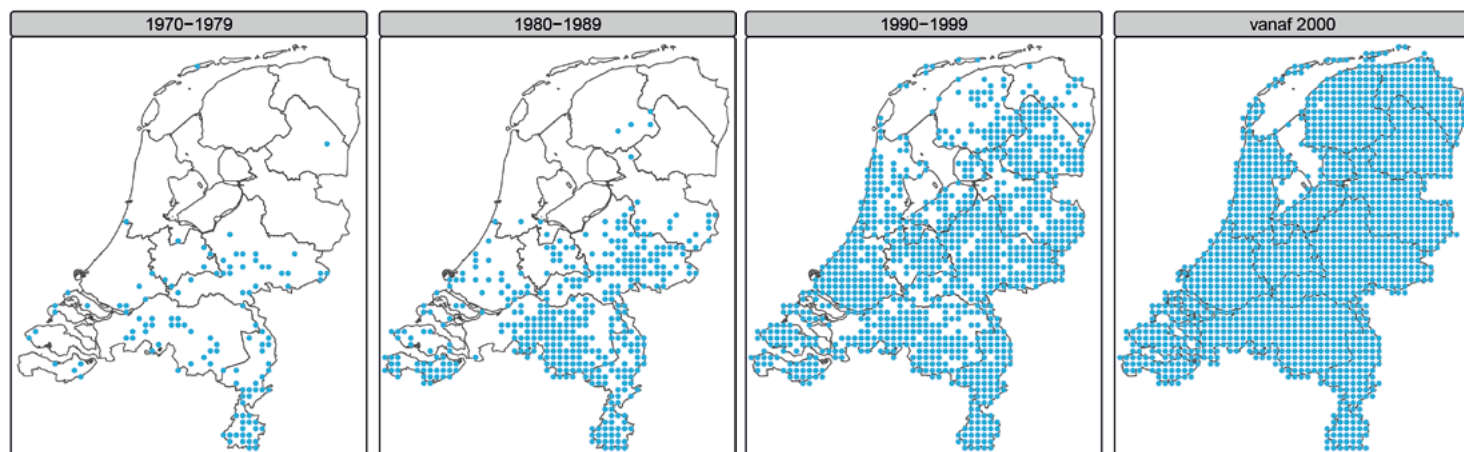
Blijkbaar kent de gehakkelde aurelia van oudsher perioden van krimp en uitbreiding, en was zij in goede tijden vooral in het oosten en zuiden te vinden.

Dat zien we ook in recentere tijden terug (figuur 1): in de jaren 70 was het een vrij zeldzame vlinder van met name de drie zuidelijke provincies en Gelderland. In de jaren 80 breidde de soort zich vooral in deze gebieden flink uit en kwam hier op steeds meer plekken voor. Pas na 1990 volgde in een paar jaar tijd een flinke uitbreiding noord- en westwaarts, en sindsdien is de gehakkelde aurelia in zo goed als elk 5x5 km-hok gevonden.

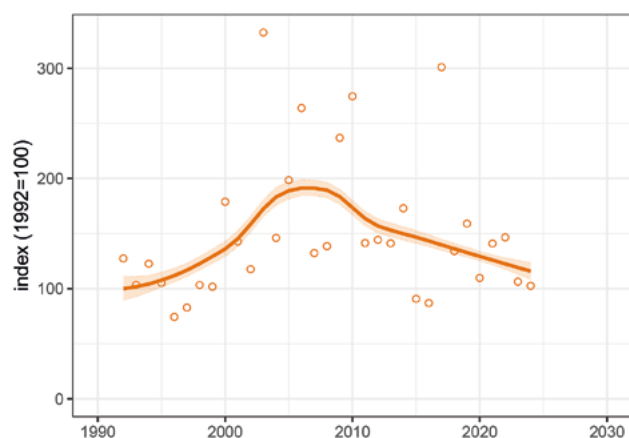
In de aantalstrend, die we dankzij het meetnet vlinders kunnen berekenen, zien we deze uitbreiding ook terug (figuur 2), met tussen 1990 en 2005 een verdubbeling van het aantal gehakkelde aurelia's in Nederland, overigens met de nodige, soms forse uitschieters. Maar daarna zet toch langzaam een achteruitgang in en nu zitten we nog maar net boven de aantallen van 1990. Met name na het droge en hete 2018 zijn de aantallen van de gehakkelde aurelia steeds iets verder weggezakt.

Gehakkelde aurelia.

Figuur 1. Verspreiding van de gehakkelde aurelia tussen 1970 en 2024 (data NDFF).

Figuur 2. Trend van de gehakkelde aurelia in Nederland.

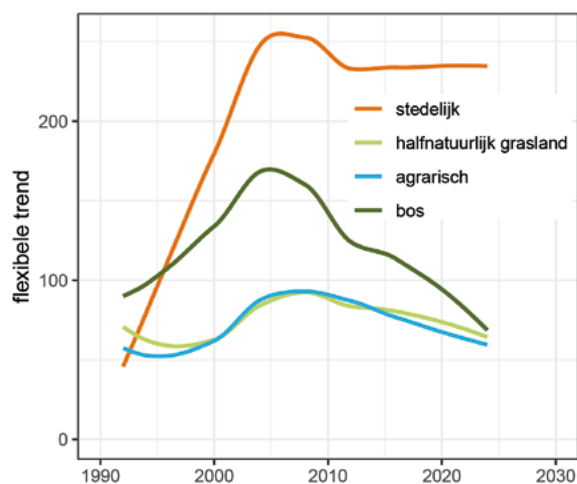

Typische vliegplek voor gehakkelde aurelia in het voorjaar.

1992 hier veel groter dan in de andere begroeiingstypen. Maar ook weet de vlinder zich nadien op dit hoge niveau te handhaven.

Een nieuwe fase?

Het is moeilijk om de schommelingen in het voorkomen van de gehakkelde aurelia te duiden. De soort wisselt tijden van voorspoed af met tijden waarin de soort verdwijnt uit grote delen van Nederland, zonder dat daar een simpele verklaring voor te geven is. Tussen 1970 en 2005 maakten we zo'n goede periode mee. Vermoedelijk was de soort rond 2005 talrijker dan hij ooit was in ons land en kwam hij bovendien in het hele land voor. Nog steeds kan de gehakkelde aurelia overal gevonden worden, maar de daling in aantallen kan een eerste teken zijn dat we een nieuwe fase ingaan. En vooral in onze tuinen lijkt hij zich nog het best te handhaven. Laat dus wat brandnetels of hop (de belangrijkste waardplanten) staan in een hoekje van uw tuin, de gehakkelde aurelia zal er blij mee zijn. ●

Figuur 3. Trend van gehakkelde aurelia per begroeiingstype.

Stad versus andere begroeiingstypen

Voor algemene soorten als de gehakkelde aurelia kunnen we de trends ook verder opsplitsen per begroeiingstype (figuur 3). Voor bos, halfnatuurlijk grasland en het agrarisch gebied zien we een trend die sterk overeenkomt met de landelijke trend: een toename tot ongeveer 2005-2010, en daarna een inzettende achteruitgang. Maar in het stedelijk gebied gaat het anders. Allereerst is de vooruitgang sinds